

**TEMAATTINEN ANALYYSI: TASA-ARVOPOLIITTISTEN
TEEMOJEN VERTAILU HALLITUSTEN TASA-ARVO-
OHJELMISSA VUOSILTA 2008 SEKÄ 2020**

Heidi Liikka
Kandidaatintutkielma
Valtio-oppi
Yhteiskuntatieteiden ja
filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2022

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Tekijä Heidi Liikka	
Työn nimi Temaattinen analyysi: Tasa-arvopoliittisten teemojen vertailu hallitusten tasa-arvo-ohjelmissa vuosilta 2008 sekä 2020	
Oppiaine Valtio-oppi	Työn tyyppi Kandidaatintutkielma
Aika Syksy 2022	Sivumäärä 27
<p>Tiivistelmä</p> <p>Kandidaatintutkielmassa aihepiirinä oli Suomen tasa-arvopoliitiikan kehittyminen 2000-luvulla. Tasa-arvo ei ole tutkimuskohteena uusi, mutta näyttäytyy edelleen niin poikkitieteellisen tutkimuksen kuin suomalaisen politiikan keskiössä. Tämän vuoksi tutkimuskohde vaatiikin lisätutkimusta. Tutkimuksen aineistoksi valikoitui Suomen tasa-arvo-ohjelmat 2008–2011 sekä 2020–2023. Tutkimusaineistojen välillä on reilu kymmenen vuotta, jonka välillä tasa-arvopoliitiikan muutos näyttäytyy mielenkiintoisena.</p> <p>Tasa-arvo-ohjelmat valikoituivat tutkimuskohteiksi niiden yhteiskunnallisen aseman vuoksi. Ohjelmia on kirjoitettu jokaisen hallituksen toimesta vuodesta 2004 lähtien, joten niiden avulla yhteiskunnallista muutosta on mahdollista arvioida. Tutkielman teoriaosuudessa on hyödynnetty yhteiskuntatieteellisen kirjallisuuden määritelmää tasa-arvosta, yhdenvertaisuudesta sekä intersektionaalisuudesta. Lisäksi ennen tutkimusta käydään läpi tasa-arvo-ohjelman asemaa osana Suomen tasa-arvopoliitiikan historiallista kehitystä.</p> <p>Tutkielman analyysi on toteutettu aineistolähtöisesti kvalitatiivisin menetelmin. Analyysin tukena on hyödynnetty temaattista analyysiä. Temaattista analyysiä rakennettiin ensin erittelemällä aineistosta teemat ja sen jälkeen vertailemalla aineistojen teemoja keskenään. Analyysin tukena on käytetty kuvaajina ajatuskarttoja.</p> <p>Tutkielman tuloksena voidaan todeta tiettyjen teemojen juurtuneen suomalaiseen tasa-arvopoliittiseen keskusteluun. Vuonna 2020 on otettu kuitenkin yhä enemmän huomioon intersektionaalista näkökulmaa sekä kansainvälistä vaikuttamista tasa-arvoon. Löydöksiä ei voida kuitenkaan suoraan yleistää suomalaiseen tasa-arvopoliittikkaan. Aihepiiri vaatiikin vielä jatkotutkimusta.</p>	
Asiasanat Temaattinen analyysi, tasa-arvo, valtio-oppi, intersektionaalisuus, tasa-arvo-ohjelma	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	

KUVIOT

KUVIO 1	Ajatuskartta ohjelman 2008–2011 ensimmäisistä teemoista... 18
KUVIO 2	Ajatuskartta ohjelman 2008–2011 loppuista teemoista..... 19
KUVIO 4	Ajatuskartta ohjelman 2020–2023 ensimmäisistä teemoista... 21
KUVIO 4	Ajatuskartta ohjelman 2020–2023 loppuista teemoista..... 22

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	TASA-ARVO	7
	2.1 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus käsitteinä	7
	2.2 Intersektionaalisuus	8
3	TASA-ARVOPOLITIIKKA	9
	3.1 Tasa-arvopolitiikka Suomessa	9
	3.2 Tasa-arvopoliittisten toimielinten kehittyminen	9
	3.3 Tasa-arvopoliittinen lainsäädäntö Suomessa	10
	3.4 Tasa-arvopolitiikkaan liittyvät toimet ja ohjelmat	11
	3.5 Tasa-arvo-ohjelman merkitys suomalaiselle tasa-arvopolitiikalle	11
4	TUTKIMUSMENETELMÄ	13
	4.1 Kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät	13
	4.2 Temaattinen analyysi	13
	4.3 Tutkimuksen analyysin eteneminen	14
5	TUTKIMUSAINEISTO	15
	5.1 Tutkimusaineiston valinta	15
	5.2 Tutkimusaineiston esittely	15
6	ANALYYSI	17
	6.1 Tasa-arvo-ohjelma 2008–2011	17
	6.2 Tasa-arvo-ohjelma 2020–2023	20
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	24
	7.1 Tasa-arvo-ohjelmien vertailu analyysin pohjalta	24
	7.2 Loppusanat	26
	LÄHTEET	28
	Kirjallisuus	28
	Verkkolähteet	29
	Tutkimusaineisto	30

1 JOHDANTO

Tasa-arvo on yksi tämänhetkisen yhteiskunnallisen diskurssin keskiössä olevista teemoista. Tasa-arvo ei ole kuitenkaan aiheena uusi: Tasa-arvopolitiikka on tehnyt Suomessa nousuaan keskustelun ytimeen sosiaalipoliittisen keskustelun mukana. Tasa-arvopoliittinen diskurssi on tuonut muun muassa tasa-arvoisen äänioikeuden ja parantanut naisten asemaa työelämässä.

Tarkastellessa tilastoja esimerkiksi palkkaeroista, naisten ja miesten erot näyttävät kuitenkin edelleen suurina: Vuonna 2022 kuukausiansioiden ero oli jopa 22 prosenttia suurempi miehillä naisiin verrattuna. (Pehkonen, Jokinen, 2014) Tasa-arvoon ollessa kuitenkin vielä matkaa, diskurssi on edelleen jatkunut. Uutta keskustelua ovat viime vuosina herätelleet niin keskustelut palkkaeroista, perhevapaiden jakautuminen, kuin sukupuolittunut väkivalta.

Tasa-arvon tutkimus vaikuttaakin olevan edelleen ajankohtainen tutkimusaihe. Edeltävää tutkimusta suomalaisesta tasa-arvosta löytyy runsaasti monelta tieteenalalta. Tulevassa kandidaatin tutkielmassa aion kuitenkin käsitellä suomalaista tasa-arvopolitiikan kehittymistä 2000-luvulla. Tasa-arvopolitiikassa keskityn alueellisesti Suomen sisäiseen muutokseen.

Aineistoa varten tutkimuksessani tulen käymään läpi hallitusten tasa-arvo-ohjelmia. Tutkielmassa keskityn nimenomaan ajankohtaisiin muutoksiin tasa-arvopolitiikassa hallituspolitiikan näkökulmasta. Tasa-arvo-ohjelmissa tutkimuksen kohteena on erityisesti niiden tematiikka sekä tematiikan kehittyminen. Kandidaatintutkielman tutkimuskysymyksenä tuleekin toimimaan:

Miten tasa-arvo-ohjelmien teemat ovat kehittyneet vuosien 2008 ja 2023 välillä?

Erityisen ajankohtaiseksi aiheen käsittelyn tekee sen tiimoilta käyty keskustelu: Termin "intersektionaalisuus" käyttö tuoreimmassa hallitusohjelmassa on herättänyt niin sosiaalisessa mediassa kuin lehdistössä keskustelua. (HS, 2020; HS, 2020; IS, 2020; IL, 2020) Keskustelussa esille onkin nostettu muutosta joko positiiviseen tai negatiiviseen. Ajankohtaista onkin tämän pohjalta lähteä selvittämään, miten suuria muutoksia tasa-arvo-ohjelmat ovat todellisuudessa kokeneet vuoden 2008 jälkeen.

Tutkielmassa etenen seuraavanlaisesti: Ensin taustoitan tasa-arvopoliittista kehitystä Suomessa. Sitten esittelen tutkimusmenetelmän sekä tutkimusaineiston. Sen jälkeen siirryn tutkimuksen analyysiin ja lopuksi esittelen johtopäätökset.

2 TASA-ARVO

2.1 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus käsitteinä

Tasa-arvosta puhuttaessa määritelmät voivat olla hyvin erilaiset. Arkikielessä tasa-arvo määritellään usein hyvin yksiselitteisesti naisten aseman kehittämisenä muodollisesti samaan pisteeseen miehen aseman kanssa. Todellisuudessa tasa-arvo on käsitteenä hyvinkin muuttuva, joka voi muuttua kontekstissa ja ajassa. (Nousiainen, 2012, s. 7)

Nykypäivänä tasa-arvosta puhuttaessa puhutaan yhä kasvavissa määrin sukupuolten tasa-arvosta (Julkunen, 2010, s. 10). Tasa-arvosta oikeudellisesti puhuttuna lainsäädännössä on nähtävissä toinen samankaltainen termi, yhdenvertaisuus. Suomen lainsäädännössä näitä termejä on erotettu siten, että tasa-arvolla viitataan sukupuolten erilaisiin asemiin. Yhdenvertaisuudesta puhuttaessa sen sijaan keskitytään muita ihmisryhmiä koskeviin aihepiireihin. (Nousiainen, 2012, s. 32) Arkikielessä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta näkyy käytettävän kuitenkin myös ristiin. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden termien erottaminen on kuitenkin mielenkiintoinen piirre, sillä kansainvälisesti käsitteet ovat yleisesti samat. (Nousiainen, 2012, s. 32)

Tasa-arvon käsitteen tiimoilta on erilaisia teoreettisia näkökulmia sen tarkasteluun. Feministinen tutkimus on perinteisesti keskittynyt sukupuolten tasa-arvon tutkimiseen. Viime vuosina on kuitenkin tapahtunut muutos tasa-arvon määrittämisestä samankaltaisuutena erilaisuuksien ymmärtämiseen. (Nousiainen, 2012, s. 9) Optimistinen tasa-arvoideologia katsoo sukupuolten olevan keskenään yhtäläisiä toimijoita niin politiikassa työssä kuin perheessäkin (Julkunen, 2010, s. 10).

Teoksessa Tasa-arvo toisin nähtynä: oikeuden ja politiikan näkökulmia tasa-arvoon (2012) Kevät Nousiainen nostaa esille tasa-arvo-oikeuden sekä -politiikan erottamisen toisistaan. Tasa-arvo-oikeuteen kytkeytyvänä terminä syrjintä on aktiivista kiellettyä toimintaa, jota syrjintään liittyvät lait pyrkivät kitkemään (Nousiainen, 2012, s. 31). Sen sijaan Tasa-arvopolitiikkaan kytkeytyvä termi syrjäytyminen on ilmiö, jota pyritään vähentämään sosiaalipolitiikan avulla (Nousiainen, 2012, s. 31).

2.2 Intersektionaalisuus

Intersektionaalisuus on viimeaikaisessa feminismissä monien erojen samankaltaisuuden kuvaamiseen käytetty termi. (Julkunen, 2010, s. 46) Myös suomalaisessa tasa-arvopoliittisessa keskustelussa intersektionaalisuus nousee yhä useammin esille. Intersektionaalisuus määritellään myös pääministeri Sanna Marinin johtaman hallituksen hallitusohjelmassa tarkastelutapana, jossa

”monien tekijöiden, sukupuolen ohella, esimerkiksi sosioekonomisen taustan, asuinpaikan, alkuperän, perhetaustan, koulutuksen, iän, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun katsotaan vaikuttavan samanaikaisesti yksilön asemoitumiseen yhteiskunnassa” (STM, 2020).

Lisäksi intersektionaalisuutta kuvataan tarkastelutapana huomioidessa päällekkäisiä syrjiviä mekanismeja (STM, 2020). Intersektionaalisuuden hyödyntäminen tasa-arvopolitiikassa on kuitenkin vielä Euroopassa alkutekijöissä (Kantola, Lombardo, 2017, s. 174).

3 TASA-ARVOPOLITIikka

3.1 Tasa-arvopoliittikka Suomessa

Seuraavaksi käsittelen tasa-arvopoliittikan kehitystä Suomessa historiallisesta näkökulmasta. Aiheen historian tuntemus juuri Suomen näkökulmasta on keskeistä tulevaa analyysiä varten, sillä analysoitava aineisto keskittyy Suomessa tapahtuviin muutoksiin tasa-arvopoliittikassa.

Tasa-arvopoliittista nykytilannetta Suomessa väitöskirjassaan Hanna Ylöstulo kuvaa jopa seuraavasti: ”Tasa-arvo mielletään olennaiseksi osaksi länsimaista demokratiaa, eikä sitä sen vuoksi voi kasvojaan menettämättä suoraan vastustaa” (Ylöstulo, 2012). Suomea pidetään myös jonkinlaisena tasa-arvon mallimaana (Markkola, Östman, 2019, s. 160). Tämä luo kuvaa, jossa tasa-arvolla olevan vankka jalansija suomalaisessa yhteiskunnassa. Suomalaisen tasa-arvopoliittikan historiassa on tapahtunut kuitenkin paljon lyhyen aikavälin sisällä.

3.2 Tasa-arvopoliittisten toimielinten kehittyminen

Tärkeää rooli tasa-arvopoliittikan edistämisellä on ollut erilaisilla toimielimillä. Varsinaisia poliittisia toimielimiä tasa-arvoon liittyen alettiin suunnittelemaan Suomessa 60-luvulla. Ensimmäinen tasa-arvopoliittikkaan keskittyvä toimielin perustettiin 1966. Kyseinen Naisten asemaa tutkiva komitea toimi ensin neljä vuotta, jonka jälkeen sen työn pohjalta esitettiin vakinaisempaa toimielintä aiheen tiimoilta. (Holli, Rantala, 2009)

Valtioneuvoston alaisuuteen perustettiinkin 1972 Tasa-arvoasiain neuvottelukunta. (STM, 2021) Elemen ensisijaisena tehtävänä oli sukupuolten tasa-arvoa koskevat uudistukset ja niiden valmistelu. 1980-luvun loppupuolella tasa-arvopoliittisissa toimielimissä tapahtui seuraavat merkittävät muutokset: Tasa-arvoasiain neuvottelukunta siirrettiin sosiaali- ja terveysministeriön alaisuuteen. Ensimmäisen sukupuolten välisen tasa-arvolain säätämisen myötä perustettiin myös erillinen toimielin, tasa-arvovaltuutettu, valvomaan lain toteutumista (Holli, Rantala, 2009).

Vuonna 2001 tasa-arvopoliittista työnjakoa muutettiin jälleen: Tasa-arvoyksikkö luotiin vastaamaan nimenomaan suunnittelusta sekä toimeenpanosta. Kyseinen toimielin toimii talous- ja suunnitteluosaston alla. Tasa-arvovaltuutettu sekä tasa-arvoasiain neuvottelukunta jatkoivat molemmat toimintaa myös uudistuksen jälkeen. Tasa-arvovaltuutettu toimii sosiaali- ja terveysministeriön hallinto-osaston alaisuudessa itsenäisenä toimijana ja tasa-arvoasiain neuvottelukunta tasa-arvoyksikössä. Uuden elimen perustaminen pyrki eriyttämään valvonta-, valmistelu- ja kehittämistehtäviä toisistaan. (Holli, Rantala, 2009)

3.3 Tasa-arvopoliittinen lainsäädäntö Suomessa

Tasa-arvopoliitiikan yhtenä keskeisimpänä keinona voidaan nähdä tasa-arvolainsäädäntöä (Elomäki, Kantola, Koskinen Sandberg & Ylöstalo, 2020, s. 14). Lainsäädäntö antaa välinteitä tietynlaisen toiminnan poistamiseksi sanktioin. Suomen lainsäädännössä tasa-arvotemassa keskeisiä lakeja ovat jo edellä mainittu tasa-arvolaki sekä yhdenvertaisuuslaki. (Elomäki ym., 2020, s. 15) Yhdenvertaisuuslaki tuli voimaan vuonna 2004 (Harjunen, 2010, s. 305). Yhdenvertaisuuslainsäädännön myötä muodostettiin myös uusi toimielin sen noudattamisen valvomiseksi: Yhdenvertaisuusvaltuutettu (Elomäki ym., 2020, s. 15).

Tasa-arvolain tarkoituksena on ensisijaisesti edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa (Nieminen, 2005, s. 15). Yhdenvertaisuuslaissa korostuu sen sijaan sukupuolen lisäksi selkeästi myös muita tekijöitä (Elomäki ym., 2020, s. 15). Lainsäädännössä siällöllisesti olennaisena näkyy kielto syrjinnästä. Syrjintä kielletään niin

”iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella”, (Elomäki ym., 2020, s. 15).

Lisäksi tasa-arvolainsäädäntöön on lisätty velvollisuus tasa-arvon edistämisestä (Elomäki ym., 2020, s. 15). Tätä velvollisuutta toteuttavat niin yksityinen sektori kuin julkinen sektori: Työpaikoilla tulee laatia yhdenvertaisuussuunnitelma. Julkisella sektorilla lisäksi viranomaiset toteuttavat edistämisvelvollisuutta niin sanotulla sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisella, eli ottamalla tasa-arvonäkökulma huomioon laajalti kaikkiin keskeisiin valmisteluihin lainsäädännöstä erilaisiin hankkeisiin. (Elomäki ym., 2020, s. 15)

3.4 Tasa-arvopolitiikkaan liittyvät toimet ja ohjelmat

Lainsäädännön lisäksi on luotu erilaisia ohjelmia ohjaamaan tasa-arvopoliittisia toimia joko hallituskausittain tai yli hallituskausien. Ensimmäinen tasa-arvoselonteko laadittiin vuonna 2010. Selonteko luotiin tulevan kymmenen vuoden ajaksi ohjenuoraksi tasa-arvo-politiikan saralle. Selonteko keskittyi tasa-arvon keskeisiin teemoihin sekä niiden ratkaisemiseen. Selonteko on tehty sosiaali- ja terveysministeriön toimesta. (Elomäki ym., 2020, s. 15)

Kun tutkitaan Suomalaisen tasa-arvo-politiikan historiaa, on tasa-arvo-ohjelmien laatiminen yksi merkittävä kulmakivi. Tasa-arvo-ohjelmat ovat olleet osa Suomalaista tasa-arvopolitiikkaa vuodesta 1980. (STM, 2021) Tasa-arvo-ohjelmiin kerätään kunkin hallituksen tasa-arvopolitiikan linjavetoja. Tasa-arvo-ohjelmat ovat vakiintuneet käytännöksi kuitenkin vasta 2000-luvulla ja vuoden 2003 hallituksesta lähtien jokainen hallitus on laatinut tasa-arvo-ohjelman. Tätä ennen tasa-arvo-ohjelmien laadinta ei ollut säännöllistä. (Elomäki ym., 2020, s. 16) Tasa-arvo-ohjelmia on ennen tätä luotu vuosina 1997 sekä 1980 (THL, 2021).

3.5 Tasa-arvo-ohjelman merkitys suomalaiselle tasa-arvopolitiikalle

Seuraavaksi käsittelen tasa-arvo-ohjelman merkitystä Suomalaiselle tasa-arvopolitiikalle. Tasa-arvo-ohjelmaa voisi sanoa keskeiseksi tasa-arvopolitiikan määrittäjäksi, sillä eduskunnan enemmistöpuolueilla on soputilanteessa valta viedä politiikkaansa eteenpäin. Tasa-arvo-ohjelman toimilla onkin lähtökohtaisesti hyvät mahdollisuudet edetä hallituskausien aikana, sillä kaikki hallituspuolueet ovat sitoutuneet sen toimiin.

Tasa-arvo-ohjelmaa ei voisi sanoa legitimiiksi, mikäli sen toimintaa ei valvota. Tasa-arvo-ohjelman toteutumista seurataan kuitenkin hallituskausien edetessä. Tasa-arvo-ohjelmien toimien etenemisestä tehdään väliraportti että loppuraportti. Raporteissa kerrotaan ohjelmassa esiintyvät toimet, jotka on viety jo loppuun, sekä toimet, jotka ovat hyvällä mallilla. Niissä esitellään myös toimet, joiden toteuttaminen on vielä alkuvaiheessa. Raportissa arvioidaan onnistumista myös kokonaisvaltaisesti. Raportit kirjoittaa ohjelmille asetettu erillinen työryhmä, joka myös tukee itse ohjelman toteutumista. (STM, 2016)

Ohjelmien rooli on kuitenkin saanut osakseen myös kritiikkiä. Vaikkakin uudenlaiset keinot tasa-arvon parantamiseen on positiivinen muutos, voi niissä ilmetä erilaisia ongelmia. Julkunen (2020) arvioi, että hallinnon sisäiset keinot kärsivät toimeenpano-ongelmista. Myös erilaiset kiintiöissä voi olla tarkoittamattomia sivuvaikutuksia (Julkunen, 2020, 228).

4 TUTKIMUSMENETELMÄ

4.1 Kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelmän valintaan vaikuttivat tutkimuskysymys sekä aineiston valinta. Tutkimuskysymykseen ”miten tasa-arvo-ohjelmien teemat ovat kehittyneet” parhaiten soveltuvat kvalitatiiviset menetelmät. Kvalitatiivisten analyysimenetelmien tavoite on tiivistää aineisto tuottamaan uutta informaatiota tutkittavasta aiheesta. (Eskola, Suoranta, 1998, s. 100)

Tutkimuksen analyysi on aineistolähtöinen. Aineistolähtöisessä tutkimuksessa ei ole teoriaa, joka johtaisi analyysin toteuttamista. Sen sijaan pyrkimyksenä on luoda oma teoreettinen kokonaisuus tutkimusaineistosta. (Tuomi, Sarajärvi, 2018, s.81)

Kvalitatiivisessa kirjallisuudessa on monia eri metodeja analyysin tueksi. Tutkimuksen kannalta kiinnostavaa oli kuitenkin itse aineistojen sisällöt ja teemat ja niiden kehitys, joka ohjasi osaltaan menetelmän valintaa.

4.2 Temaattinen analyysi

Tutkimuksen analyysiin parhaiten soveltui temaattinen analyysi, sillä kiinnostavaa aineistossa oli sen teemat ja niiden muutos. Temaattista analyysiä lähdin rakenta-

maan pitkittäistutkimuksen muodossa. Temaattisella analyysillä ei ole yleisestä määritelmää ja sen käyttö kvalitatiivisessa tutkimuksessa on hyvin joustavaa. Menetelmä pyrkii kuitenkin tunnistamaan samankaltaisuuksia tutkimusaineistossa sekä jäsentelemään havaintoja. Nämä samankaltaisuudet yhdistetään niin sanotuiksi teemoiksi. (Braun, Clarke, 2006)

Temaattinen analyysi etenee erittelemällä aineistosta pelkistetyt johtoajatukset. Näiden ympärille rakennetaan temaattinen käsittekartta, jolla kuvataan teemaan liittyvää kokonaisuutta. (Tuomi, Sarajärvi, 2018, s.105) Teemojen tulisi olla toisistaan eriäviä sekä johdonmukaisia, mutta teemat saattavat rakentua vain muutamastakin käsitteestä. (Tuomi, Sarajärvi, 2018, s.81)

4.3 Tutkimuksen analyysin eteneminen

Aineiston analyysi tapahtuu Braunin sekä Clarcken (2006) temaattisen analyysin oppaan mukaisesti:

1. Aineistoon tutustuminen
2. Alustavien koodien pelkistäminen
3. Teemojen etsiminen
4. Teemojen arviointi
5. Teemojen määrittely ja nimeäminen
6. Raportointi

Käytännössä käsittelen ensin hallitusten tasa-arvo-ohjelmia 2008–2011 sekä 2020–2023 erikseen temaattisen analyysin avulla. Teemoittelen teksteissä ilmenneet toimet ja luon niistä ajatuskartat. Lopussa vertailen eri ohjelmissa ilmenneitä teemoja keskenään, ja teen johtopäätökset vertailun pohjalta.

5 TUTKIMUSAINEISTO

5.1 Tutkimusaineiston valinta

Tutkimusaineiston valintaprosessin taustalla oli tavoite löytää aineisto, joka kuvaa suomalaista tasa-arvopolitiikkaa mahdollisimman hyvin. Aiemmin tekstissä olen perustellut tasa-arvo-ohjelman merkittävyyttä suomalaiselle tasa-arvopolitiikalle. Tasa-arvopolitiikka on vakiintunut Suomalaisten hallitusten toimintaan. Jo vakiintunut asema mahdollistaa myös vanhemman tasa-arvopolitiikan tarkastelun, joka on tutkimuskysymyksen keskiössä. Lisäksi tulevia tutkimuksia varten tutkittava aineisto on hyvä. Keskeistä tasa-arvo-ohjelmien merkittävydessä on myös sen seuranta. Ohjelmien arviot nostattavat ohjelmien legitimiyyttä, sillä toimien etenemistä seurataan tasaisin väliajoin siihen keskittyvän työryhmän toimesta.

Täysin tasa-arvoon keskittyvät tasa-arvo-ohjelmat ovatkin arviolta hyvä aineisto tarkastella tasa-arvopolitiikan kehittymistä. Tutkimuskysymykseen tasa-arvo-ohjelmien voisi sanoa vastaavan hyvin: Ohjelmia on kirjoitettu tasaisin väliajoin toisistaan, jolloin on hyvä rakentaa arviota teemojen kehittymistä vanhemmista tasa-arvo-ohjelmista uudempiin.

5.2 Tutkimusaineiston esittely

Tutkimusaineistoon valikoitui seuraavat tasa-arvo-ohjelmat: Hallituksen tasa-arvo-ohjelma vuosille 2020–2023 sekä tasa-arvo-ohjelma vuosille 2008–2011. Tutkimusaineisto valikoitui ajankohtien perusteella: Kyseiset hallitusohjelmat on tehty reilun

kymmenvuoden välein toisistaan, joten valinta palvelee tutkimuskysymystä tasa-arvo-ohjelmien teemojen kehittymisestä.

Ensimmäinen aineisto on hallituksen tasa-arvo-ohjelma vuosilta 2008–2011. Kyseisen ohjelman laatineen hallituksen pääministerinä toimi Matti Vanhanen sekä vastaavana sosiaali- ja terveysministeriössä istuvana ministerinä. Ohjelmassa kuvataan sen painottuvan seuraaviin aihepiireihin: Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen; sukupuolten välisten palkkaerojen kaventaminen; naisten urakehityksen edistäminen; tasa-arvotietoisuuden lisääminen kouluissa ja segregaaation lieventäminen; työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen parantaminen; naisiin kohdistuvan väkivallan vähentäminen sekä tasa-arvotyön resurssien vahvistaminen ja tasa-arvoselonteon laatiminen. (STM, 2008)

Toisena aineistona on tuorein tasa-arvo-ohjelma vuosilta 2020–2023. Tasa-arvo-ohjelman laatineen hallituksen pääministerinä toimi Sanna Marin ja tasa-arvon ministerinä Thomas Blonqvist. Ohjelmassa aineiston kerrotaan koostuvan noin viidestä kymmenestä toimesta, jotka koskevat työelämää, taloudellista tasa-arvoa, perhe-elämää, koulutusta, naisiin kohdistuvaa ja lähisuhdeväkivaltaa, sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ihmisten aseman parantamista, sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista sekä sukupuolten tasa-arvon edistämistä Euroopan unionissa ja kansainvälisessä toiminnassa. (STM, 2020)

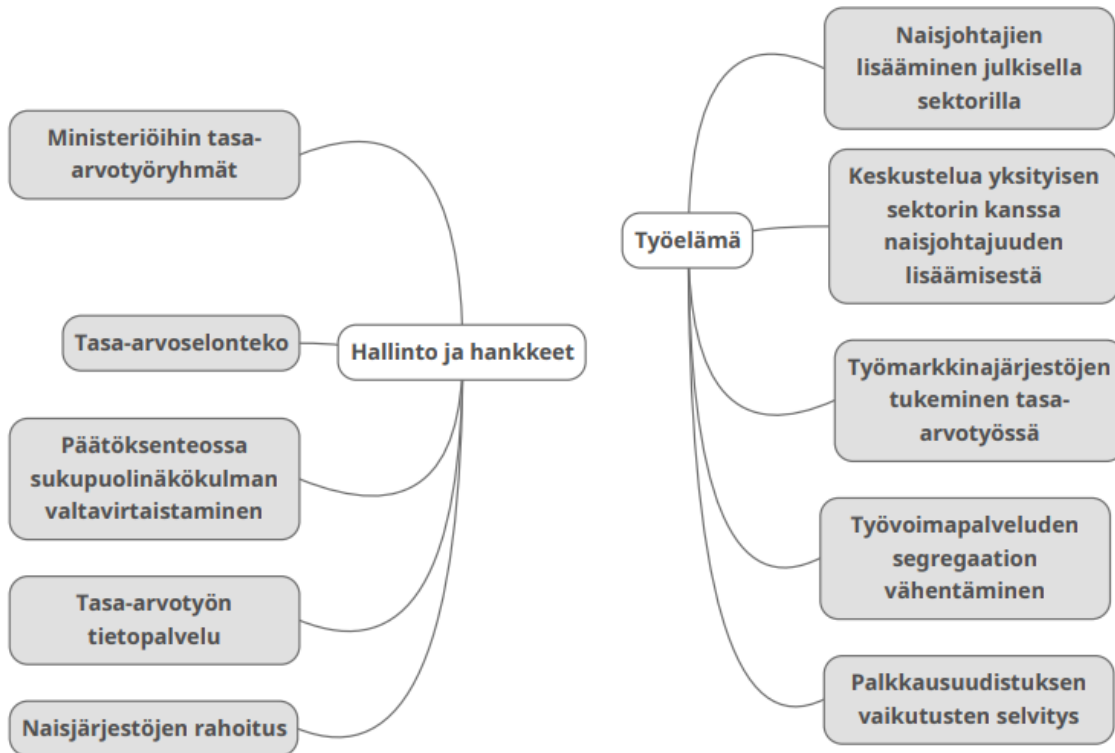
6 ANALYYSI

6.1 Tasa-arvo-ohjelma 2008–2011

Ensimmäisenä aineistona toimii tasa-arvo-ohjelma vuosilta 2008–2011. Aineisto on 30 sivua pitkä. Ohjelman rakenne on seuraavanlainen: Teksti jakautuu esipuheeseen, johdantoon, kahdeksaan kappaleeseen, joissa käsitellään varsinaista tasa-arvo-ohjelmaa sekä selostukseen ohjelman toimeenpanosta sekä seurannasta. Tasa-arvo-ohjelman toimia käsittelevät kappaleet alkavat tyypillisesti viitteillä kyseisen hallituksen hallitusohjelmasta. Hallitusohjelmaan viitataan tekstissä muutenkin runsaasti: Johdannossa korostetaan ohjelman pohjan olevan hallitusohjelman tärkeimmissä tasa-arvopoliittisissa kysymyksissä. Aineiston analyysissä aloin koodaamaan tekstin dataa toistuvien teemojen alle. Seuraavaksi esittelen tekstistä saadut löydökset.

Jaottelin tasa-arvo-ohjelman löydökset viiteen teemaan:

Hallinto ja hankkeet, työelämä, koulutus, vanhemmuus sekä väkivalta.

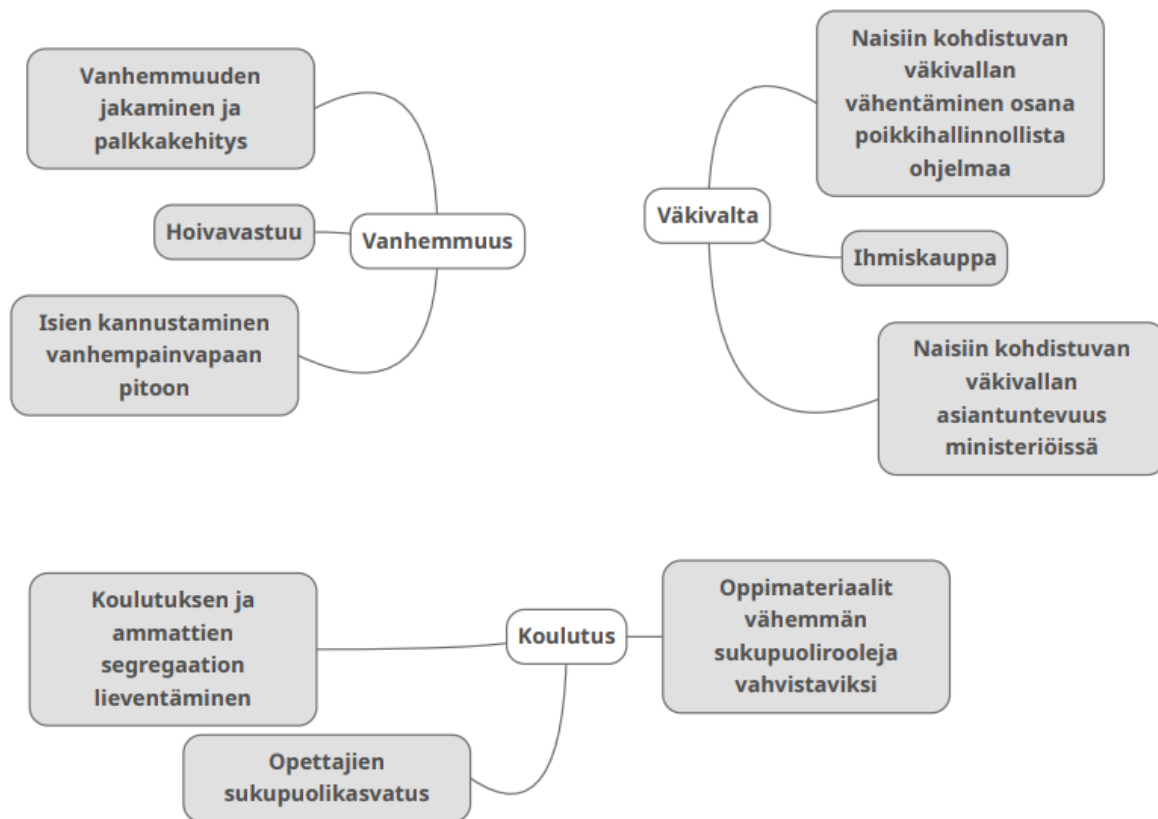

KUVIO 1 Ajatuskartta ohjelman 2008–2011 ensimmäisistä teemoista

Hallinto ja hankkeet -teemaan sisältyi erilaisia hallinnollisia toimia: Päätöksenteossa ja toimissa tulee huomioida jatkossa sukupuolinäkökulma. Tämä koskee kokonaisvaltaisesti kaikkia ministeriöitä. Erikseen mainitaan sekä välilliset että välittömät vaikutukset, joita tulee myös erikseen arvioida. Lisäksi mainitaan kaikkiin ministeriöihin perustettavan erillinen tasa-arvotyöryhmä. Ministeriöt ovat lisäksi listanneet erikseen hankkeen, jonka aikovat niin sanotusti valtavirtaistaa. Lisäksi kategoriaan kuuluu erilaisia hankkeita. Hankkeissa keskityttiin erillisten toimielinten sekä hankkeiden tekemiseen tasa-arvoteman tiimoilta. Näitä olivat esimerkiksi tasa-arvoselonteon laatiminen. Tasa-arvoselonteko on täysin uusi konsepti. Toinen uusi hanke on erillisen tasa-arvotyön tietopalvelun luominen hallituskauden aikana. Teemaan otin myös ulkopuolisten järjestöjen rahoituksen: Hallitus aikoo vakinaistaa naisjärjestöjen rahoituksia.

Työelämä-teemassa nähtävissä oli kerrontaa naisten asemasta työntekijänä julkisella sektorilla: Aineisto kertoo työntekijöistä naisia olleen puolet, mutta johtotehtävissä naisia oli 24–38 prosenttia. Toimia vaadittiin hakijamäärien sekä nimitettyjen naisjohtajien lisäämiseen julkisella sektorilla. Lisäksi yksityisen sektorin naisjohtajuuden li-

säämiseksi todettiin tarvitsevan vuoropuhelua. Teemaan sisältyi myös kerrontaa sukupuolten välisen tuloeron ongelmista. Toimiin sisältyi työmarkkinajärjestöjen toimien tukemisen jatkamista tasa-arvon sekä samapalkkaisuuden edistämistä varten. Lisäksi tähän kategoriaan sisältyy aiemman palkkausuudistuksen vaikutusten selvittämistä. Myös aikuisväestön työvoimapalveluissa tulee vähentää segregatiota.

KUVIO 2 Ajatuskartta ohjelman 2008–2011 loppuista teemoista

Koulutus-teemassa esiteltiin Suomessa esiintyvää koulutusalojen ja ammattien eriytymistä sukupuolen mukaan eli segregatiota. Aineistossa todetaan tämän lieventämistä varten tarvittavan toimia. Lisäksi tähän kategoriaan sisältyy opettajien koulutukseen lisättävää sukupuolikasvatusta. Koulutusta tasa-arvosta todetaan tarvittavan myös ministeriöille. Opetuksesta mainitaan lisäksi oppimateriaalit: Oppimateriaalit eivät saisi olla stereotyyppisiä sukupuolirooleja vahvistavia. Tähän sisältyvät niin tekstit kuin kuvat.

Vanhemmuus-kategoriassa keskityttiin perhevapaisiin koskevaan epätasapainoon. Vanhempainvapaista puhuttaessa todettiin äideille painottuvan perhevapaiden käy-

tön olevan ongelma hoivavastuun sekä lasten ja isän suhteen kannalta. Lisäksi vanhempainvapaat nähtiin ongelmana myös naisten aseman kannalta työmarkkinoilla sekä palkkakehityksen osalta.

Väkivalta-teemassa keskityttiin naisiin kohdistuvaan väkivaltaan. Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ei olla aineiston mukaan saatu vähennettyä kymmenessä vuodessa. Teemaan liittyen puhuttiin lisäksi yleisesti lähisuhdeväkivallan ongelmista. Erillisenä ongelmana nostettiin esille myös ihmiskauppa.

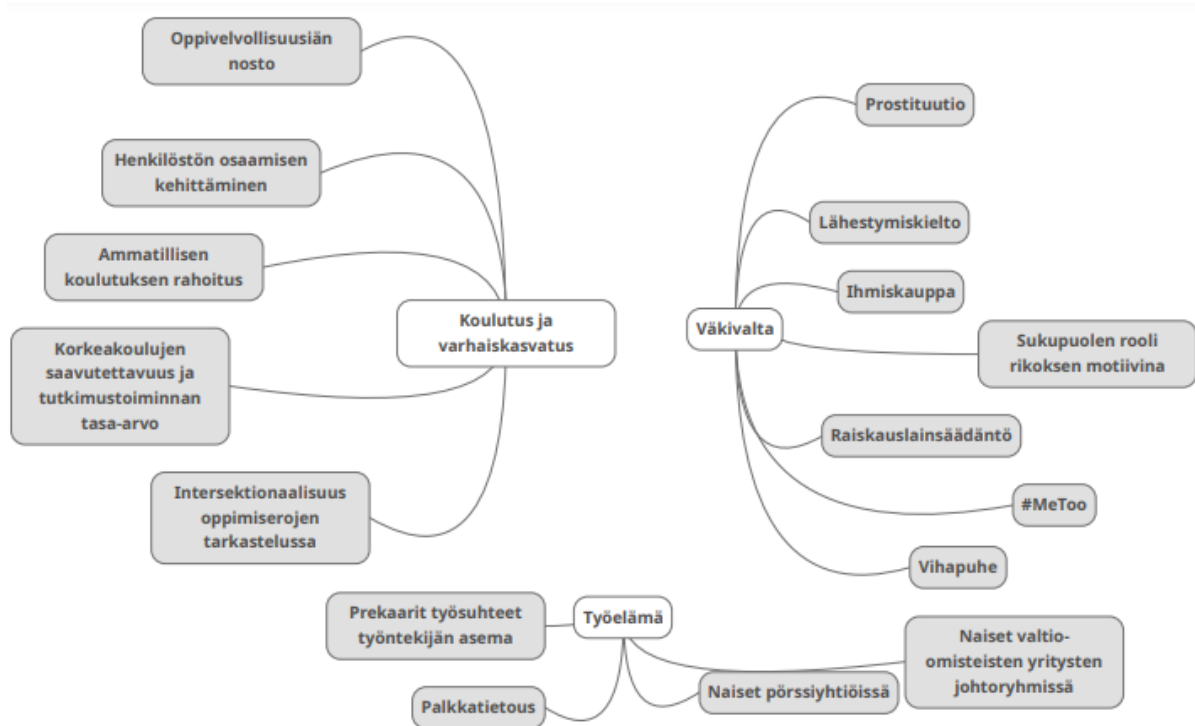
6.2 Tasa-arvo-ohjelma 2020–2023

Viimeinen analysoitava aineisto on tasa-arvo-ohjelma vuosilta 2020–2023. Se on nimetty otsikolla ”*Suomi tasa-arvon kärkimaaksi*”. Otsikon perustella aineistosta voisi odottaa kunnianhimoisia tasa-arvotoimia. Aineisto on 73 sivua pitkä. Ohjelmaan sisältyy tiivistelmä, johdanto, seitsemän tasa-arvo-ohjelmaa käsittelevää kappaletta sekä kappale ohjelman seurannasta sekä viestinnästä. Tasa-arvo-ohjelman kappaleet alkavat aina tilannekuvauksella kunkin käsiteltävän aiheen yhteiskunnallisesta nykyyhetkestä.

Aineiston analyysissä aloin koodaamaan tekstin dataa toistuvien teemojen alle. Seuraavaksi esittelen tekstistä saadut löydökset.

Aineisto jakautui seuraaviin kuuteen teemaan:

Koulutus ja varhaiskasvatus, työelämä, väkivalta, sukupuolivähemmistöt, vanhemmuus sekä kansainväliset toimet.

KUVIO 4 Ajatuskartta ohjelman 2020–2023 ensimmäisistä teemoista

Koulutus ja varhaiskasvatus -teemaan sisältyi erilaisia toimia koulutukseen liittyen varhaiskasvatuksesta korkeakoulutasolle. Toimina oli oppivelvollisuuden nosto 18 ikävuoteen. Ohjelma ”Oikeus oppia nostettiin esille useampaan otteeseen. Tällä pyritään vahvistamaan opetushenkilöstön osaamista ja ehkäisemään oppimiseröjä intersektionaalisuutta tarkasellen. Erityistä tukea esitettiin ammatilliselle koulutukselle. Korkeakoulujen osalta laaditaan selvitys tutkimus- ja kehittämistoiminnan tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden kehittämistä. Korkeakoulutuksen saavutettavuudesta luodaan erillinen suunnitelma. Tähän sisältyy myös sukupuolisegregaation purku.

Työelämä-teemassa toimet kytkeytyivät erilaisiin näkökulmiin. Palkkaerot oli tema, jonka ympärille suunniteltiin toimia lainsäädännön toimesta. Tavoitteena oli lisätä palkkatietoutta sekä palkkasyrjintään puuttumista. Lisäksi prekaarit työsuhteet ja niiden asemien parantaminen nostettiin esille. Naisten asema työelämässä nostettiin esille naisten vähäisyytenä pörssi-yhtiöiden hallituksessa sekä valtio-omisteisten yhtiöiden hallituksissa ja johtoryhmissä. Molempien etenemistä seurataan vuosittain, mutta tarkempia toimia ei nimetty.

Väki-valta-teemassa käsiteltiin ihmiskaupan ehkäisemistä sekä sen uhrien auttamista. Toimina esiteltiin uutta lainsäädäntöä sekä uhrien tuen ja asumispalvelujen valvon-

nan tehtävän nimeäminen Terveen ja hyvinvoinnin laitokselle. Prostituution tilannekuvasta kerrottiin tehtävän selvitys. Seksuaalirikoksia sivuttiin rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksella: Raiskausmääritelmä muutettaisiin suostumukseen perustuvaksi. Myös muita lainsäädäntömuutoksia esitettiin. Lakiesityksiä oli sukupuoliperustesteiden rikosten teossa katsominen koventamisperusteeksi jatkossa sekä lähestymiskiellon lainsäädännön uudistaminen turvaamaan uhria paremmin. Seksuaalinen häirintä sekä ”#MeToo”-kampanja nousivat esille väkivaltateemaan liittyen. Häirintään liittyen todettiin järjestettävän keskusteluita ministeriöiden ja asiantuntijoiden välillä. Lisäksi väkivaltakategoriaan luokittelun toimet häirinnän, maalittamisen sekä uhkailun ehkäisemiseksi. Tämän tarkoituksena oli turvata erityisesti viranomaistointa, tiedonvälitystä sekä tutkimusta.

KUVIO 4 Ajatuskartta ohjelman 2020–2023 loppuista teemoista

Sukupuolivähemmistöt-teemaan kytkeytyi erilaisia toimia sukupuolivähemmistöjen aseman parantamiseksi. Niin sukupuolivähemmistöihin kuin cis-sukupuolisiin liittyvä toimi oli henkilötunnuksen sukupuolisidonnaisuuden poistaminen. Sukupuolen korjaamiseen oli kaksi toimea. Ensimmäinen liittyi vaatimus lisääntymiskyvyttömyydestä juridisen sukupuolen korjaamisessa. Toinen toimi oli sukupuolen korjausprosessin muuttuminen siten, että sen voi korjata jatkossa perustellulla selvityksellä omasta sukupuolikokemuksensa pysyvyydestä. Transsukupuolisten lisäksi intersukupuolisiin liittyvä toimi oli luopuminen pienten intersukupuolisten lasten sukelinkirurgiasta, joka ei ole välttämätöntä.

Kansainväliset toimet -teemassa oli runsaasti toimia Euroopan Unioniin liittyen. Suomen todettiin edistävän sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista EU:ssa sekä edis-

tämässä tasa-arvotyötä EU-tasolla. Toimia on esimerkiksi EU:ssa sukupuolivaikutusten arviointiin keskittyminen ja tasa-arvostrategian toimeenpanotyö. Strategiassa pidettiin tärkeänä myös intersektionaalisuusnäkökulman lisäämistä. Palkkojen tasa-arvoa aiotaan edistää EU-tasolla palkka-avoimuuteen liittyvillä laeilla. Suomi aikoo toimia kansainvälisessä ihmisoikeuspolitiikassa naisten ja tyttöjen oikeuksien puolustajana. Myös kehityspolitiikassa korostettiin intersektionaalisuuden vahvistamista. Ohjelmassa nähtiin myös tavoite tasa-arvon valtavirtaistamisesta kehitystyössä. Lisänä oli tavoite, jossa 85 prosenttia uusista kehitysyhteistyöhankkeista olisi tasa-arvoa edistäviä. Kriisialueille lisätään tasa-arvoneuvonantajien määrää ja varmistetaan tarvittava sukupuolinäkökulma kriisinhallintakoulutuksessa.

Vanhemmuus-teemaan kytkeytyi toimia hoivasta sekä vanhemmuuden jakamisesta. Toimia nimettiin selvitykset työajan jouston lisäämisestä pienten lasten vanhempien työssäkäynnin tukemisen vuoksi. Isyyden ja äitiyden tasa-arvoon liittyviä toimia nimettiin vuoroviikkoasumiseen liittyvän selvityksen muodossa sekä tasa-arvoisen vuorovanhemmuuden tukemisessa. Sateenkaariperheitä erityisesti tukevat toimi oli äitiys- ja isyyslakien yhdistäminen vanhemmuuslaiksi. Vanhemmuuslain toisena merkityksenä oli tasavertaistaa vanhempainvapaiden käyttöä.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kandidaatintutkielmassa tavoitteena oli tarkastella eri vuosikymmenillä luotuja tasa-arvo-ohjelmia sekä analysoida niiden eroja. Tavoitteena oli pohtia, millaisia muutoksia suomalainen tasa-arvopolitiikka on kokenut reilun kymmenen vuoden aikana vuodesta 2008 vuoteen 2020. Tutkielman lopuksi käynkin vielä analyysin löydöksiä läpi ja vertailen niitä keskenään.

7.1 Tasa-arvo-ohjelmien vertailu analyysin pohjalta

Analyysivaiheessa menetelmänä käytetty temaattinen analyysi poiki erilaisia teemoja. Tasa-arvo-ohjelmasta 2008–2011 löytyi yhteensä viisi teemaa ja tasa-arvo-ohjelmasta 2020–2023 löytyi kuusi teemaa. Ohjelman 2008–2011 teemat olivat hallinto ja hankkeet, työelämä, koulutus, vanhemmuus sekä väkivalta. Ohjelman 2020–2023 teemat olivat koulutus ja varhaiskasvatus, työelämä, väkivalta, sukupuolivähemmistöt, vanhemmuus sekä kansainväliset toimet.

Pintapuolisesti tarkasteltuna teemat vaikuttavat hyvin samankaltaisilta: Työelämä, koulutus, väkivalta sekä vanhemmuus toistuvat molemmissa ohjelmissa. Ohjelmat jatkavatkin neljä samankaltaista teemaa. Eroavavaisuuksina ilmenee vuonna 2008 julkaistun ohjelman hallinto ja hankkeet -teema, jota ei uudemmasta ohjelmasta löydy. 2020 julkaistun ohjelman sisältönä uusina oli sukupuolivähemmistöt sekä kansainväliset toimet.

Teemoiksi kerättyä dataa on avattu analyysivaiheessa kuitenkin enemmän. Aion vertailla teemojen sisältöjä nyt vielä lisää. Yhteisessä työelämä- teemassa vuoden 2008

ohjelman toimet keskittyivät naisten lisäämiseen johtopaikoille. Palkkaerot ja palkka-uudistuksen vaikutusten selvittäminen niihin oli myös yhtenä hankkeena. Työmarkkinajärjestöille tuen antaminen tasa-arvotyössä oli yhtenä toimena. Työvoimapalveluissa haluttiin myös omia toimia segregaaation vähentämiseksi. 2020 julkaistussa teemassa esillä oli edelleen palkkaerot. Palkkaerojen kaventamiseksi vaadittiin toimia lainsäädännön puolelta. Myös naisten asema hallituksissa ja johtoasemissa yksityisellä ja julkisella sektorilla oli edelleen yhtäläillä esillä. Uusina aihepiireinä oli kuitenkin prekaarit työsuhteet ja niissä olevien yöntekijöiden oikeuksien parantaminen.

Koulutus-teema oli myös ohjelmille yhteinen. Vuonna 2008 julkaistussa ohjelmassa painotetaan tasa-arvon lisäämistä koulutusympäristöön oppimateriaalien muodossa. Stereostypioita painottavista materiaalisesta tulisikin päästä eroon. Lisäksi opettajien sukupuolikasvatusta oli kohennettava. Kaikenkaikkiaan ammattiryhmien ja koulutuksen segregaaatiota halutaan ehkäistä. Vuoden 2020 ohjelmassa teeman sisällön toimet keskittyivät peruskoulutason sijaan varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen. Ohjelmassa kuitenkin toistui segregaaation purku, erityisesti korkeakoulutasolla. Muuten teeman sisällöt olivat suhteellisen erilaisia. Toimet keskittyivät kokonaisvaltaisen yhdenvertaisuuden lisäämiseen. Muun muassa oppivelvollisuusiän nosto 18 ikävuoteen sekä oppimiseröjen tarkastelu lähtökohdat huomioon ottaen olivat tällaisia toimia. Ammatillinen koulutus oli myös erityisenä huolenaiheena, ja sen opetukseen esitettiin tukea.

Seuraava yhteinen teema oli väkivalta. Vuoden 2008 ohjelmassa teemaa lähestyttiin lähisuhdeväkivallan ja erityisesti naisiin kohdistuvan väkivallan näkökulmasta. Ongelmana nostettiin esille myös ihmiskauppa, vaikkakaan tälle ei nimetty erillisiä toimia. Vuoden 2020 ohjelmassa käsiteltiin myös ihmiskauppaa. Aihepiirille esitettiin kuitenkin toimia ja jaettiin toimien vastuualueita eduskunnalle ja THL:lle. Teemassa oli käsitellyssä runsaasti myös uusia aiheita. Näitä oli prostituutio, josta haluttiin tehtävän selvitys. Myös rikoslain uudistuksia haluttiin seksuaalirikoslainsäädäntöön sekä sukupuoliperusteisten rikosten osalta. Väkivaltateemassa nousi esille myös seksuaalinen häirintä erityisesti #MeToo-kampanjan innoittamana. Häirinnän, maalittamisen, sekä uhkailun ehkäisemiseksi tehtävät toimet olivat lisäksi uutena teemasisältönä. Teemassa huomataankin, että teemaan on lukeutunut runsaasti uudenlaisia aihepiirejä. Erityisesti väkivaltaa käsiteltiin uudemmassa ohjelmassa nimenomaan yhteiskunnallisessa kontekstissa lähisuhdeväkivallan sijaan.

Viimeinen yhteisenä teemana näyttäytyi vanhemmuus. Vuoden 2008 ohjelmassa oli keskustelua vanhempainvapaiden käyttöön liittyvästä epätasapainosta. Tätä käsiteltiin niin hoivavastuun, lapsen näkökulman kuin naisten palkkakehityksenkin näkö-

kulmasta. Vuoden 2020 ohjelmassa vanhempainvapaat olivat edelleen keskeinen puheenaihe. Isyys- ja äitiyslakeja esitettiin uudistettavan erilaisia perheitä palveleviksi, sekä kannustamaan isejä pitämään vanhempainvapaita enemmän. Vanhempien tasa-arvoisempaa työelämää esitettiin parannettavan myös työelämän jouston lisäämisellä. Ohjelmassa otettiin kuitenkin huomioon vuoden 2008 ohjelmasta poiketen moninaisia perhemalleja: Eroperheitä koskeva vuoroviikkoasuminen oli keskustelunkohteena. Myös sateenkaariperheet oli erityisesti perhevapaaudistukseen liittyen esillä.

Erilaisina teemoina ohjelmissa oli ohjelman hallinto ja hankkeet, sukupuolivähemmistöt sekä kansainväliset toimet. Hallinto ja hankkeet -teema oli esillä vuoden 2008 ohjelmassa. Teemassa käsiteltiin erityisesti toimia, joita tarvittiin hallinnon tasa-arvon lisäämiseksi. Näitä olivat tasa-arvotyöryhmät sekä sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen hankkeissa. Lisäksi tasa-arvoselonteko ja tasa-arvotyön tietopalvelu olivat uusia konsepteja tukemaan tasa-arvotyötä. Vuoden 2020 ohjelmassa tällaisia hallintoon kohdistuvia uusia tasa-arvohankkeita ei ollut löydettävissä teemaan asti. Yksittäisiä hankkeita oli nähtävissä, mutta ne kytkeytyivät muihin teemoihin eivätkä yksinään tasa-arvoon.

Uusia teemoja vuoden 2020 ohjelmassa oli sukupuolivähemmistöt sekä kansainväliset toimet. Sukupuolivähemmistöt-teemassa käsiteltiin kyseiseen vähemmistöön kohdistuvia toimia heidän asemansa parantamiseksi. Toimia oli useampia sekä transsukupuolisiin sekä intersukupuolisiin kohdistuen. Aineistoja tutkiessa paljastui, ettei sukupuolivähemmistöjä itseasiassa käsitelty vuoden 2008 ohjelmassa ollenkaan. Tämä voidaankin nähdä keskeisenä muutoksena ohjelmien välillä.

Toinen uusi teema oli kansainväliset toimet. Näitä esiintyi vuoden 2020 ohjelmassa niin kehitysapuun kuin Euroopan Unioniin liittyen. Toimilla pyrittiin vaikuttamaan nimenomaan kansainvälisesti tasa-arvon parantamiseksi. Tämäkin teema voidaan nähdä merkittävänä, sillä vuoden 2008 teemassa ei mainita kansainvälisiä toimia tai EU:ta, vaan ohjelmassa esitetyt toimet koskettavat nimenomaan sisäpolitiikkaa. Tämä onkin uudenlainen vaikuttamisosa-alue.

7.2 Loppusanat

Tasa-arvo ja suomalainen tasa-arvopolitiikka näyttäytyy tutkimuksen silmissä edelleen mielenkiintoiselta tutkimusaiheelta. Aineistojen analyysin sekä vertailun tuloksena oli löydettävissä useita muutoksia sekä kehityksiä tasa-arvon suhteen.

Itse ohjelmia tarkastellessa voidaan huomata aineistoissa eroja: Vuoden 2008 ohjelma on kokonaisuudessaan 30 sivua pitkä, kun taas vuoden 2020 ohjelma on 73 sivua pitkä. Itsessään tämä havainto kuvaa aineistoja: Tasa-arvoon liittyviä toimia oli vuoden 2020 ohjelmassa enemmän. Tämä näyttäytyi selkeänä myös teemojen ajatuskarttoja tarkastellessa. Lisäksi aineistossa oli pitkät kuvaukset yhteiskunnallisesta nykytilanteesta kappaleittain sekä hallituksen tavoitteet. Tavoitteet-osio jäi puuttumaan vuoden 2008-ohjelmasta kokonaan. Vuoden 2008 ohjelma oli hyvin linkitetty hallitusohjelmaan, sillä jokaisessa osiossa oli otettu viitteitä hallitusohjelmasta.

Teemoittain oli huomattavissa niin samankaltaisuuksia kuin eriävyyksiä. Jopa neljä teemaa pystyttiin linkittämään yhteen. Teemojen havainnot näyttäytyvät osittain samankaltaisina ja osittain erilaisina. Tätä selittää varmasti osin tasa-arvossa tapahtunut kehitys vuosien välillä. Kuitenkin esimerkiksi sukupuolten välinen palkkakeskustelu näyttää pitävän paikkansa tasa-arvopolitiikassa.

Toimissa oli havaittavissa kuitenkin myös siirtymää naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta myös erilaisten lähtökohtien tarkasteluun moninaisemmin. Keskustelussa oli niin sosioekonomiset lähtökohdat, maahanmuuttajatausta kuin sukupuolivähemmistöt. Ohjelman alussa painotettiin intersektionaalista näkökulmaa, joka selvästi näkyy ohjelmassa. Täten ohjelmaan sisältyykin julkishallinnossa perinteisen tasa-arvon määritelmän lisäksi enemmän yhdenvertaisuuteen yhdistettäviä teemoja.

Kiteytettynä ohjelmia tarkastellessa voidaankin todeta, että tasa-arvo-ohjelman asema suomalaisen tasa-arvopolitiikan välineenä on vakiintunut. Ohjelmassa käsitellään nykypäivänä yhä enemmän sukupuolten tasa-arvon lisäksi myös muista näkökulmista. Myös kansainväliseen tasa-arvoon vaikuttaminen oli keskeinen muutos. Tietyt teemat kuitenkin ovat vakiintuneet tasa-arvokeskusteluun.

Suomalainen tasa-arvopolitiikka vaatii kuitenkin lisätutkimusta. Vaikka tasa-arvo-ohjelmat ovat tärkeä osa suomalaista tasa-arvopolitiikkaa, ei vertailua voi ongelmattomasti yleistää Suomen tasa-arvopolitiikan kehitykseksi. Mielenkiintoisia tutkimuskohteita voisivat olla esimerkiksi puolueiden omat näkökulmat tasa-arvoon sekä niiden kehittyminen. Myös erilaiset aineistot voisivat luoda monipuolisempaa kuvaa aihepiiriin. Täten lisätutkimus aiheen tiimoilta on tarpeen.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Braun, V. & Clarke, V. (2006) Using thematic analysis in psychology. Teoksessa *Qualitative Research in Psychology*, 3:2, 77-101

Elomäki, A., Kantola, J., Koskinen Sandberg, P. & Ylöstalo, H. (2020). Tasa-arvopoliittikan suunnanmuutoksia: Talouskriisistä tasa-arvon kriiseihin. Gaudeamus.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998). Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Harjunen, H. (2010). Yhdenvertaisuus vai tasa-arvo? Teoksessa Juvonen, L.-M. Rossi, & T. Saresma (Eds.), *Käsikirja sukupuoleen*. Vastapaino.

Julkunen, R. (2020) Sukupuoli valtiollisen politiikan kohteena. Teoksessa Husso, M., Heiskala, R., Alasuutari, M., Jauhola, M., Julkunen, R., Juvonen, T., Kantola, J., Korvajärvi, P., Lammi-Taskula, J., Luhtakallio, E., Rotkirch, A. & Salmi, M. (2016). *Sukupuollikysymys*. Gaudeamus.

Julkunen, R. (2010). Sukupuolen järjestykset ja tasa-arvon paradoksit. Vastapaino. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. (2006). Tasa-arvo Suomessa.

Juvonen, T., Rossi, L. & Saresma, T. (2012). *Käsikirja sukupuoleen*. Vastapaino.

Kantola, J. & Lombardo, E. (2017). *Gender and political analysis*. Palgrave Macmillan.

Kantola, J., Nousiainen, K. & Saari, M. (toim). (2012). Tasa-arvo toisin nähtynä. Oikeuden ja politiikan näkökulmia tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen. Tallinna: Gaudeamus.

Markkola, P., Östman, A-C. (2019) Ei vain ahkeruudesta: Naiset työ ja tasa-arvo. Teoksessa Koponen, J. & Saaritsa, S. (2019). *Nälkämaasta hyvinvointivaltioksi: Suomi kehityksen kiinniottajana*. Gaudeamus.

Nieminen, K. (2005). Tasa-arvolaki työsuhteessa. Talentum Media.

Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos.). Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Pehkonen, J., Jokinen, J., Kauppakorkeakoulu, Economics, S. o. B. a., Taloustiede, & scholarship, B. o. d. (2014). Palkkatasa-arvo julkisyhteisössä - havaintoja suomalaisesta yliopistosta. Hallinnon tutkimuksen seura.

Ylöstalo, H. (2012). Tasa-arvotyön tasa-arvot. Tampere University Press.

Verkkolähteet

Räsänen, P. (27.6.2020) Intersektionaalinen feminismi on hallituksen uuden tasa-arvo-ohjelman kantava ajatus, sanoo Maria Ohisalo – ja ihmettelee, miksi se pelottaa osaa. Helsingin Sanomat. Haettu osoitteesta <https://www.hs.fi/nyt/art-2000006554708.html>

Räsänen, P. (30.6.2020) Hallituksen tasa-arvo-ohjelma unohtui, kun keskustelijat juttuivat sen ”intersektionaalisuuteen” – kysyimme asiantuntijalta, onko termi hyvä Helsingin sanomat. Haettu osoitteesta <https://www.hs.fi/nyt/art-2000006557292.html>

Juntunen, S. (1.7.2020) Hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa ei olekaan tunteita kuumentanutta sanaa ”intersektionaalinen feminismi” – tästä on kysymys. Ilta-Sanomat. Haettu osoitteesta <https://www.is.fi/politiikka/art-2000006558596.html>

Parkkonen, T (27.6.2020) Hallituksen ”intersektionaalinen feminismi” ihmetyttää oppositiota koronakriisin keskellä: ”Onko juuri nyt oikea aika?”. Iltalehti. Haettu osoitteesta <https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/ebdf3207-811f-46fa-bafa-336327f6f6bf>

STM (2021) Tasa-arvopolitiikalla tavoitellaan sukupuolten välistä tasa-arvoa. Haettu osoitteesta <https://stm.fi/tasa-arvopolitiikka> (Päivitetty 5.11.2021)

THL (2021) Tasa-arvopolitiikka <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/lait-ja-politiikka/tasa-arvopolitiikka> (Päivitetty 8.10.2021)

Tutkimusaineisto

Sosiaali- ja terveysministeriö (2020). Suomi tasa-arvon kärkimaaksi, Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2020–2023. Helsinki.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2008) Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2011–2008. Helsinki